

Manai Exe orondo dobtolon oroxoo xysehn japoonsko bazar samurainuud bolbol tedenerte yxeli soxilto ygel manai aldarta Dalnovostoočno ulaantugta froontin bojeecydei xizaargyi geroizmiiji, erelxeg xatuuji, šin zorig ba manai orono dabagdaşagy xyse şadaliiji xododoo hanag!

XASAAN NUURAI RAOONDO JYN BOLOOB

Kapitaan STEZEENKO

Daalnavostoočno Primorsk- jode ton urda xaxan bolxo, Pesjeetske raioon bolbol Sovet Sojuuzai baruun talada бага медэгдехе байба, ене район хадда, тон хуала удха- санартай байна. Ende SSSR, Манжуурай ба Корейн хилин- нилдэг.

Manai xile болбол urdahaa xoşoo Tiymeen-Yyla goloor garza, soveed terriitooriiji Koreihoo talahadag байна. Korei- tel xilheh, ene 25 километр xile болбол Манжуурай хил- хиле xile xyree, голхоо хо- lododog байна. Egeel eneexen gazarta, SSSR ба Корейн хо- роондуур Манжуурай тер- ри- тоор утаа хуураан байдг.

Posjeetske raiooni pogra- nična ucaastog nuurnuudaar elbeg. Ede nuurnuudal nege- niin hyylei yjede byxii del- xeide eli boloo. Ene xadaa— baruun taladaa Zaoziorno (Çan- kyfiin) ба Bezimianna ynder- xenydyte, Xasaan nuur болно, ende Soveed pograničniguid ба 1-dexi Primorsk armiiin seregyyd bolbol soveed terri- tooriin oiroo xyrteşegyi xo- rologsodto— japoonsko bulim- taragşadai arban xojor yderei torşo soo şanga baidaa xehen байна.

Japoonsko vojeenşine болбол zebsege şine avantiura xesiin tulada, jamar uşarhaa Xasaan nuur raiooniiji şilebe?

Ene a ş u d a l d a x a- riuiji Posjeetske raiooni niu- tagai xarakerta ба topografiin onso tusaagar baidala be- derexeg xeregeti байна.

Xasaan nuur ба тере şadar baigaa xeden ynderxenydy gy, ali manai ende Primorsk- jede neredeg johoор, soobko- nuud болбол Nomogon dalain erjehee miil 10 километр, sexe zamaar—Vladivostooğhoo 130 километр газarta байдг.

Xerbee Vladivostooğı tende xile болбол erjehee 60-70 kilo- метр xolo baidag baibal, uragşaa bolxo byrlee Japoonsko dalain erjehe ulam dyte bolxo байна. Endexi gazar xadaa, yrgelze namagtai, dooro, dalain erjiin zuruud polosaa bolxo jym, ene miil yşeen тоонoi зыргын- yд ба narin subasa xargiinudaar jabaxa argatai байна. Tereen- hee xoşoo bolxodoо, Vladivo- stoog xyrter, dalain erje şadar bygede nabtar gazar bolxo tu- lada, namagtai daldahaa ynder- xen, soobkonuudhaa bygede xaragşaa байна.

Posjeetske zaliviiji xarama- ar ynder, limenydy soobkonuud xadaa, Zaoziorno ба тере- nei xoino zergelen baigaa, Bezimian- na ynderxenydy bolno, ede ynder- xenydyde xira deegyyr. Xyn- şyynske doogovoroor baigulag- dahaa, xile gardag байна.

Zaoziorno ба myn Bezimian- na ynderxenydydi xadaa, xi- lehee manai teşee sexe Xasaan nuur oruu orohon, edemeg şu- luntai erjiin oroinuud bolxo bai- na.

Ene xojor soobkonuud timiş yndernydy bişenydyş haa (Zao- ziorno 150 метр ynder), toi- rood zigde gazarta baihan dee rehee, selmeg naratai yder, te- renei oroihoo dalain erje şa- darai manai gazar bygede xa- ragşaa байна. Mananai taraza degdeed baihan, zoxid yder- nydyde bolxodo, manai pogra- ničniguid болбол dalain erjiin ba Vladivostooğ oşohon zamai deere erje şadar baihan xoliin aralnuudiji binookloor xaradag байна.

Xerbee ede ynderxenydydi japoontoni oohediingee garta bariaa haanş, soobkonuud deegyyrxi tedenei bexilege, nabluuataelna pyynknydy ба ognevoi sreedstvenydy болбол posjeet zalivhaa uragşaa ба baruun teexi manai terriitooriin byxii ucaastogiiji xaxaa ба буудaxa argiiji tedenei olgoxo baigaa. Japoontoni болбол ede ynderxenydy deere bexizee şadaa haa, manai Posjeet byxii- tiiji ба Vladivostooğ teşexi er- je şadaliiji sexe ajuulda oruul- xa baigaa.

Өөрингөө avantiuriiji exile- xedee, japoonsko vojeenşine болбол ам- алта тулахадг ге- ze hanahan baigaa. Xasaan nuur şa- darai gazarin manai oboroono xexede ton xesyy berxe baihan uşar xadaa, tedenei hanaaji ama- ruuldag baigaa.

Zaoziorno ба Bezimianna soobkonuudai saad teşee ma- nai terriitoori teşee xoiноhoo uragşaa xiliiji zuruud 4-5 kilo- метр gonzoihon, Xasaan nuur болно. Tereenei xoito ба urda yzyrnyydenş xilehee miil 150-200 метр zaitai байна. Tiime xadaa, tede xojor soobkonuud болбол busad soveed terriitoori- hoo yrgen uhan xaaltaar xal- gatai, tereeniiji toirood soob- konuudta garaxa gebel, xilede tonşii oirohon xojor narixan zuruudaar oşozo bolxo байна.

Ene byxii baidal болбол ede soobkonuudiji dobtolon japo- onsko seregete jamar jixe preimyyşestvo ygeeb, biden- de jamar berxetei baigaa geşeeb geze, xen byxende eli. Gadana, japoontoni болбол na- magtai gazar ба ton yşeen то- noi xargiinuu xadaa, taanka xereglexe ба xynde артилле- рі xerege arga baidaliiji soveed se- regte olgoxogy geze hanahan baigaa.

Hyilde eli bolhonoi johoор, japoontoni болбол pogranična dobtolgodo yninhee beledxehen baigaa. Korейn xoito, pogranič- na talada baihan, 19-dexi ja- poonsko diviizi mobilzovaalag- daad, seregeti yjiin sostavtai, 20 milangahaa dooşo bişe xyn- nydyte baihan байна. Dobtol- giin raioon teşee xynde, zenit- ne артилле- рі ба бронепоезд- нууд asaragdahaa baigaa.

Posjeet şadarai soveed xili- ji bideni oboroniataxada to- xiolodxo, tede byxii berxeşee- nydydi bygediijinş byrdxelşee oruulza, japoonsko vojeenşine болбол plaanaa amzaltatai dyr- gegdexe geze hanahan baigaa. Gebeş, japoontoni jixeer endyy- ree. Soveed arad şingieer, ja- marşii berxeşeenydydi ilaxa jabadala xymyyşylegdehen, Lenin—Stalinal paartiiair hur- gadaahaa, Ulaan Aarmi болбол болşeviggydyte abza şadaxagy tiime jamarş kreepoşt ygei geze, byxii delxeide yşee da- xin xaruulaa!

Dobtolgiin zastreelşigydy xad- aa, japoonsko pogranična o- triaaduu baigaa. Ilyyiliin 28- nai xaranxii ба manatai hyni, rooto şaxuu bolxo japoonsko pogra- ničniguid xiliin oohed talada, Zaoziorno ба Bezimianniin boorido suglarahan байна. Ilyy- iilin 29- nei yder, tedenei Bezimianniin genete атакалхан байна. Tiixede, arban negen xyn sostavtai manai pogranična nariaad xadaa, Bezimianna de- ree baigaa.

Japoontoni xysenei xedii ji- xe baişaa, manai pograničniguid болбол dobtologşodiiji erid soxiltoor ughahan байна. Gar yzyrrei tuladaan boltoroо, şa- nga baidala boloo. Pogranični- guud buugaigaa zada ба xyrşee işe tişenş unasa soxio zergeer, zoriggoigoor temesehen байна. Manaxinai 5 xyn aluulza, busa- diinş şarxatahan байна. Ynder- xejee bariza şadaxaa bolxodoo, pograničniguid tereeniiji orxi- hon baigaa.

Bugai abaa duulaza, baid- daanai bolhon gazarta jirehen pogranična otriadaai rezerve- nydy болбол zadiin атакаар ба granaadaar japoontoniiji Bezimianna ynderxehşee namna han байна. Tedener aluulhan xyn- nydyde manai terriitoor deere or- xizo, xiliin saana garza, toniloo. Aaşıngaa exinhee, ja- poontoni biraagy. Tedenei ne- melte xysen ба eneeniiji sug- luulxa sag xeregeti болhon bai- na. Udaadaxi yderiinş—ilyyiliin 30-da, Xasaan nuur raioono abaa şimeegy baiba. Ynder- xenydyde xiaranuud deegyyr, manai pogranična poostnuud tabigdanxai baigaa.

Ilyyiliin 31- neiygleegyyr yyr şaiza, byty mananai unaad baixada, japoontoni şine dobt- olgo xebe. Tiixede, xojor ynder- xenydydi—Zaoziorniiji ба Bezimianniiji xojulajinş ата- калхан байна. Ene dobtolgo xe- xedee, pogranična otriaduud bişe, xarin olon тоонoi pyli- mioduud, minomeedydy ба артилле- ріnydyte japoonsko poli- voi seregyyd dobtoloo hen. Hyil- de, alagdahaa xynnydeerenş tu- xailaxada, japoontoni болбол 19-dexi diviiziin xojorpexoodno poolkonuudiji атакада оруу- лхан baigaa.

Xiliiji alxan orohon, japoons-

ko seregyyd болбол manai pogranična çaastinuudtai tuladaa. Ilyyiliin 31- nei ба avgustiin 1- nei ydernydyte, nuurai raioon- do baidaan zamxaagy. Manai pograničniguid болбол japoontoniiji өөрингөө pylemioduud- daar, zadanuudaar ба gar gra- naaduudaar soxidog baigaa. Şar- xataşahan bojeecydy xadaa, tiil- de elşegedexehşee arsaза, baid- daanda yledeg baigaa. Gebeş, xyseneiñ buliunş japoontanai talada baigaa: jixe olon xynny- dee aluulza ба şarxatuulza, ja- poontoni болбол manai pogranič- nigudiiji tyrişe, soveed terri- torido 4 километр xyrter or- ohon байна.

Bezimianna ба Zaoziorni- iji ezeleed, japoontoni болбол te- denee bexileze, okopo- nuudiji xeze, xaalтанuudiji ba- riza exilhen байна. Tedener бол- бол soobkonuudai şuluutai erje- nydydi xeregehen ба өөрингөө pylemioduud ба pyşşenydydi- ji dalda tabihan, зарим şuluu- nuudai saaguur снапернуудaa huulgahan baigaa. Tede xojor ynderxenydy болбол Xasaan nuur deere japoonsko oboro- niin gol bolhon байна. Ynder- xenydyte tabigdahaa pylemio- duud ба tedenei saada xazuu- da huulgagdahaa артилле- рnydy болбол nuur ба xile xojoroi xoорондуур, ynderxenydyte xoito ба urda talahaanş jirexe gansaxan le zamuudiji xaa- han байна.

Japoontoni polevoi seregyyde baidandaa oruulaa gehen, faak- tiiji xaxaa medexedee, manai komaandovani болбол pogranič- niguidta tulaşaa ба soveed terriitoorido buzagaigar orohon bulimtaragşadiiji usadaxa pri- kaaziiji Ulaan Aarmiin polevoi çaastinuudta ygehen байна. Ge- xilin xamta, xile alxaxagyn tu- xai erid xaziralta gargadaba.

Baidaanai raioonhoo naana, perexood şaxuu xemzeenei ga- zarta baihan manai poolk бол- бол darii sagaa oroxo prikaaz abhan, baigaa. Maarşaar forşii- rovanna, golovnoi баталoon Xa- saan nuur teşee jabahan ба te- renei xoiноhoo busadbatalloo- nuud dabişaa hen.

Posjeetske raioondo baihan, 1-dexi armiiin seregyydei pole- voi çaastinuud avgustiin 2-oi yder, bulimtaragşadai baidaa exilee. Manatai, borootoi yder baigaa. Protivniig артилле- р zadbadyi buudaa. Gebeş, ene xadaa, bideniiji haatuulaza şa- daagy. Pogranična çaastinuud ба polevoi çaastinuud xojoroi dryzne tyrligede tyrgideze, ja- poontoni Xasaan nuurai saad tee garhan байна. Vdeşelen oroişog balhon xoino, manai çaastinuud болбол japoontoni ezelehen Zaoziorno ба Bezimianna ynderxenydyte dyte- lehen байна.

Japoontoni xadaa, taaramzai taktiçeska yşloovido baigaa. Tedenei pozitiin urda Xasaan nuur baigaa, ene nuur xadaa, ynderxenydydi froonthoo dobtoloo argiiji bidenе ygeegyi. Soveed terriitoor deerehee daisanaa yldexiin tulada, nuu- riiji toirozo, japoonsko seregyy- de buudazal baixadanş, ton xi- liiji zubşaa jabaxa xeregeti baigaa. Japoон seregyyd gansai Zaoziorno ба Bezimianna ynderxenydyte bişe, myn baruun zryn teşee xiliiji zubşahan gybeenydyte baihan baigaa.

Bidener болбол nuur xile xojoroi xoоронdoxi narixan zai soo xabşagdangai bai- gaabdi. Xerbee bidener manç- zuurska terriitoorior garza, xi- liiji dabahan ба soobkiji ezel- hen baigaa haa, dobtolon orohon daisanii tyrgeer butaso- xixo baigaabdi. Tiin, manai ças- tinuud komaandovaniingaa pri- kaaziiji ton narin dyrgehen ба өөрингөө terriitoori soo deist- vovaalhan байна. Eneenei xer- zerge berxetei baihiiji удаадaxi ydernydyte xarahaa bainabdi.

Manai баталoon xadaa, Zao- ziorniiji ezeleze zorigtoigoor, urda talaaranş japoontondo dobtoloo. Manai urda yrgelze proo- volkoor xymegdehen ба xojor teşee pylemioduud gal doro baihan, zuun метр zai baiba. Ene buugai somod ба proovo- lokin dunduur orozo, bulima- ragşadiiji soveed gazar deere-

hee abza xaxaa zorilgo bideni urda baigaa. Bezimianniin xoito talahaa orohon, manai çasti- nuudş myn le tiime baidala bai- han baiba.

Byxeli hynindёё ба saaşanxi ydernydyte, japoontoni xodo xeze baihan koontrataakanuud- iji buta soxizo, daisadiiji geder- genş, tedenei oohediinş pozii- codo ştiikovoi soxiltonuudaar abza xajaabdi. Bidener болбол alxam byxenei tyloo baidaza, uragşaa le dabişabdi: minuutaş tahaldaagy baihan, japoontoni ysed koontrataakanuudşii, py- lemioduudai galnuudşii manai bojeecydydi haatuulaza şadaa- gy. Bidener болбол japoontoni zagrazdeeni teşee ulam ulam dytelbeedi.

Bojeecydy—daalnavostoo- cniguid, dylete patriooduud бол- бол jamarşii berxeşeenydydi toongyi, komaandovaniingaa tabihan zorilgiiji darii tyrgen gyisedxexiin tulada, ermelzened. Nege rooto болбол zagrazde- niiji neberen oroxo ба japoontoniiji atakovaalka zybşee komaandovanihaa eribe. Dobro- voolsuud, negenş nygeediinş- geе urda konkurilovaalka bai- gaad, oohediingee guiltanuud- ta xangaltiji zorimgoigoor tui- ladag baiba. Komaandovani zyb- şeebe

Urdaa baihan zuun tabin метр zaida, manai xyrxelygyd болбол manan xuşalta doro та- razaa, porovolkiniñ dabaza, japoontoni ykrepleeninydy (be- xilege) teşee mylxibed. Manai taraxada, tedener болбол ja- poontondo azaglagdan medeg- debe, gebeş, manaxiniiji soxi- xo gehen, japoontoni hedege- niş byteegy. Ede ydernydyte, manai komaandovani болбол bulimtarag- şadta erid soxilo ygemşer tex- niçeske xereşeenydyde neged xeze dyrgebe.

Avgustiin 4 ha 5 nai yder- nydyte xura boroon tahaldaagy orozo baiba. Xargiinuu noro- zo, debteze, namaguudанş nuur- nuud bolzo, manai manevritro- vaniiji yşee berxetei bolgobo.

Avgustiin 6, — Daalnavos- toočno Ulaantugta Froontiin oin yder. Eneenei urda xodo baidagtaal adali, ygleenhee xoşo manatai baiba. Xaxad yder ba- gta manan selmebe. Genete ogtorgoi xynxinebe. Ene xad- aa—manai samolioduud ja- baа. Tiin, nege arbaad, ny- geede arbaadanş, gurbadaxinş, dyrbedexinş... ede jixe olon baiba. Edener xadaa, bojevoi storoidoo orozo, daisanaigaa urdahaa oşobod.

Japoontoni ezeleed baihan soobkonuud deegyyr, gazar de- beren deşee orjolo, japoonsko buunuudai eberşeenydy, buta soxidoghan japoonsko yk- repleniinş zomgoohonuud xii- deze baiba.

Aviobombiin teherelgin xy- sende атаарxahan şingeer, manai artelleeri nyzegenşeebe. Eneenei snariaaduud japoonsko pozitiicanuudai polosaa soo unanad. Artelleeriin aguу xy- şete beledxelenş aviobombiori- roovkotoi negeden nilene. Ja- poontoni болбол manai „belegiiji, abaad baixadaa, ajatai bişe baiba geze medehenş, xaragdanai Bombordiroovşigyuudai xoi- nohoo istrebitelnydy dainda orobo. Edener, japoontoni pe- xoodiiji pylemioduudşii galaar xerşeebe.

Manai pexoodoi jabuulгаа xeze eeleenş jirebe. Edener taankanuudaar ydeşegdeze, ne- ge nariixan gazaraar атакада orobo. Japoontoni artelleeri болбол taankanuud teşee sexe tudxaza, buudana. Taankanuud teşee bişe gazarnuudaar jabaza garxa narixan zaii bolgom- zotoi şilene, proovolkonuud- iji таha bisa daraza, japoontoni pozicoruу syme soxibo.

Bojeecydy болбол proovolkon- uudiiji xaişaaraa таha tatanad, ryçnoi granaaduudaaraa zada delbe soxinod. Manai galxam- zag bojeecydy xadaa, manç- zuurska terriitoori deere todxo- hon japoontoni artelleeriin galdaa haatangyi, uragşaa zorim- goigoor dabişaa hen. Podrazde- leeninydy xadaa, egee tyrryn, tyrexii soveed Zaoziorniingoo soobkonuud deere ulaan tu-

guudaa bariza tyryylen garxa geze, oohedxoорондоо soveeno- vaani xee hen.

Vdeşelen, samolioduud da- xin атакалба. Baha le, teherel- giin nyzegenen, gazarai şoroin orgiloon болбо. Japoontoni artelleeriin buudalga hula- daba, japoontoni nege xedii batareinuudанş manai aviaa- caar ба artelleereer butasoxig- dohon байна.

Bi imperialiis dainda xabaa- gaagy xym, tiigeeş haa, ton ysed baidaanai yjede froont deere xedeşeneen xesyy buu- daldaan bolhiijnş eldeb temdeg lelnyyd deerehee medeneb. Te- re saguudta, jixe bexilegdehen pozitiiconuudta атакалан oroxo- doo, jyn xegdedeg baigaab, te- reeniiji le bidener avgustiin 6-da ба удаадaxi ydernydyte xehen bainabdi, ene болбол yzgedeegyi teşel, oboroono ба dobtolgiin şise bolzo, istoori- do oroxo байна.

Hyni болбо. Baidaan zог- sonogyi. Tiigeeş, japoontoni suxariza exilbe. Yşee daraza, yşee dakin атакада gyldeze oronobdi. „Uraa“ Aguу jixe Stalin mandagi! geze bojeecydy şaxşaraldan, soobkiiñ eg- se naxid oode ermelzened. Dai- san tensebegyi,—soobko manai Zaoziorno (Çankyfiin) baha le manai garta orobo.

Yr şaiza baixada, Zaoziorno deere ulaan tuguud xilden namilzaba.

Japoontoni болбол tere ynder- dxе deere huurizaza yrdi- hen baigaa. Tedener xadaa, pexootodoo geze, xyni bodood jabaxadaa xaragşaxaар bişe gynzegii okopoonydydi, ybee- zoşiiiji ба blindaznuudiji ty- xieşehiijnş manai aviaaca ба артилле- рі болбол tedeniinş yi butasoxihon байна. Japoontoni pozitiicanuudai urdatee 3-4 daxar xadxuurtai proovolkini xaalta baiguulagdahaa ба ede xaalтанuudai urda protivotaankovo nyxenyyd maltagda- han baigaa. Bidener болбол samurainuudai orxizo oşohon okopoonyud soohoo xeden zuugaad eldeb markiin arxiiin xoohon şilnydydi olohon bai- nabdi.

Japoontoni болбол ynderxenydydi aldaşa duragyi baigaa. Tedener „banzai“ geze zerligeer şaxşaraldan, şuluun sooguur soobko oode mylxibe. Manai bojeecydy болбол tedeniiji oi- ro boltor tabiza, udaanş ryçnoi granaaduudaar butasoxibo. Tiigee, japoontoni kontrataa- kanuudiji buta soxidogdog baigaa. Dobtologşodoi olonxini huuridaa aluulan yledag ba, tiixede, garza şadaşadanş geder- gee uruudaza, muxaridag baiba.

Saaşanxi ydernydydxi gol baidaanuudанş Bezimianniin ynderdxede bolhon байна, ende, japoontoni xadaa, manai terri- tooriin заримiiji yşee ezelheer baigaa. Japoontoni butasoxi- xoor oroldozo, manai çaastinuud болбол japoontoni baihan gazar teşee, xile oruu 300 400 метр tyrişe orohon baigaa.

Manai buunuudiji soxioxo hedeze, japoontoni artelleeri болбол buudaza yrgelzelheer baiba. Gebeş, japoontoni ho- monuud negele, dutuutai „snari- aaduudанş xaraalagdahaa gazar- ta bişe, xarin xaanaş xamaagy buuza baiba. Manai artelleeri болбол daisanaa buunuudiji butasoxizo, oohediingee zorilgo- nuudiji naidalgataigaar gyised- xebe. Avgustiin 8-da, manai dobtolgodo haad xeze zoril- goor, japoontoni batareinuudai negeniinş manai баталoon teş- ee buudaba. Ene batarein bai- han zyteeş şigilyylen, manai artelleeriin buudahanş xoşo, oohediingee artelleeristnydyi xydelmeride amzaltatai rezyl- taaduudiji xarabadi: tyryşeer japoonsko buudalgaan huladaba, hyyleerenş byri zogsobo.

Bezimianniin tyloo baidaan болбол bojeec patriooduudai geroiçeske jabadalai epizoo- duudaar bajan байна. Avgus- tiin 9-de, zorigton—dobrovo- lcuudai gryppe болбол manai jabuulganuudta haalta xeze baihan, japoontoni xojor bexi- legdehen tooçkanuudiji ygei- xexiin zybşee komaandovani- haа eribe. Manai zorigmoinor болбол daisada bexizyilegdehen tooçkanuud teşeenş hynindёё mylxize oşood, negendenş fy-

gaas xeze tehelşerxibe. Ede urdatee japoonsko pylemioduud buudaza baihan, nygeed kiinş ambrazyreer zai gyigeer buudaza, ablaag gozorxibo.

Manai otdeleeninydy xadaa, daisanaa baihan teşee niusaar oşozo, şuudalgaaraa byxeli japoontoni vzooodiji ygeixezexihe- na.

Myn tere yder, aa 9-de, urda ucaastogta Ty Yyla goloor garza, атаковаalka geze jabaxa sanai xojor roota şaxuu tonş ygeixegdehen baiba ge rootonş baira deere artelleeriin buudalgaar de nygeedens terjeleşe- tamaraza jabaxadaa, yşee hen jym. Manai sapla jixe hain deistovvalhan edener xadaa, bidener dahan ynderxenydy japoontoni buudalgiin ro jabaza, bexizyilege baiguulbad.

Manai bojeecydy, koma- nuud ба politikymelne болбол tere meestnostii poontoni oboroontin be- nydydi jixeseg xyşee dabaza, araduudai voos- xer Stalinai: „Neges- oerlingee gazariiji xende xegylbdi“ geze xeledege soveed aradaı hanai posleedovatelnа dyt- байна.

Bidener болбол koma- nçzuurajši gazariiji xysenygybdi, zygeer, soobkonuud, nuurnuud, languud, gooroduudiji hedelegee orxioohaataa xo geze, taanarta, daa japoontoni doro bainabdi. Xerbee eneenei naar xelşee duragyi bidener xadaa, taanadai medyylxebi, taanadai şineer seregydydi sug- tere bidenе jamarşii xynşee. Tere ydernydyte şadai tuladahaa, xyn- lime hanal bodoloo xei baigaa hen. Exe duralalgiin aguу jixe soveed patriotiizmiin mederel xadaa, tere şagyi ydernydyde biden bulganuudiji udaridaha. Aguу jixe Stalinai ne- za, Socializmiin orono- tuguud doro jabaza, daa orohon ба ilahan Yrgen jixe byxii soveed болбол naliiooşigyuud xariuu ygeşeer belen jabadal xadaa, bojevoi meriin xynde yşloo bideneriiji zorigzuulhan Partiiina bişe kras- cuud ба komandirnuud baidaanai bolzo baixa deniiji paartida ба kom- do abxiin tuxai medyyl- ji olooroo ygebe. Bidener Lenin—Stalinalpaarti- ydi „Leninske komso- şyyd bolood, baidanda xysenebdi“,—geze teşee dylyne. Tedener bol- tiin xeregete preedana- renei zergede oroxii zeheneigee yneniiji, ge- geş geroizmoor, baidan- de xaruulhan байна. My- ner xadaa, manai pa- komsoooloi bylede o- tiina ба partiina bişe viigydy болбол myr şen temeseze, berxeşee ilahan ба galzuurhan nuudiji өөрингөө gaz- hee abza xajaba.

Avgustiin 11-de son- hon peremiriin yjede, terriitoori deere neges- sko soldaad ygei bolhon Eneenei hyilde japo- болбол Zaoziorniin şu- luunai saaguur suglan- nai terriitoori teşee oroi- dobo. Peremiriin exilbe rehee, manai zygeen- gan zogsodog baigaa, dener ene yliiji xerege- na. Gebeş, manai kom- niin erşemtei erid po- бол баталан xelşeege- xiji ба peremiriin bol- leze baihan liini teşee japoontondo baalahan

Myneş, bidener bol- veed xilingee xama- baihaar naha barahan, exe oronoigoo xybyyde adxahan ба daisalan tede soobkonuudaa ebe- garta баatar bariza ba-

BOJEVOI EPIZODUUD

xasaan nuurai raioondo bolhon baildaanda xabaadagšadai rasskaazuud

400 japoonsko soldaaduud bolbol xedexen soveed pograničniguudhaa terjelee

Ene xadaa, sobiltiin ton asinde bolhon ušar. Manai razvedke bolbol soveed terriitorideere gryyppe japoontonliji xarhan baigaa. Pograničniguud dedeendijl namnazarhan baina. Xedixen sag bolood, pogranična otrlaad bolbol šine, ysee olontoonol japoonguudtal taladaba. Daisad xadaa, buunuu dhar ba pyllimlooduudaa xysetelgeer buudaza, zyyn flaanahaa atakada orohon baina. Japoontondo xatuu xariuu "Yg. wehen. Manai pyllimlooduud gyjyev ba Kooškin bolbol adar mete homoor ugtaza, dede bandliduudliji namnahan baina.

Protilivnig bolbol artillieereere buudaza exilee. Tederhen homonuudal xemxerdeggyden namaiji, Zyyjeviiji ba mlaadsa komandir Černoplaati klyj sarxatuulaa hen. Artillieeri ba pyllimloodol homon doro, japoonton bolbol dixin dobtolo xilbe. Genete oros xelen deere xynel lizege hyxlrel-dexlin duulazaxloobdi.

—Xašaan buudaaba—eehe-dinxidnal jirebeldi!

Ene xadaa, japoonsko feorm ymdehen, sagaangvaardindid hyxlreldehen baigaa. Teder bolbol bidenliji provodirovalaxliji bodohon baigaa. Jyys byteegy! Soveed pograničniguudal pyllimlooduud, vintooovkonuud, granaaduud haadgyi xydelmerilee. Bider bolbol garaad le jirehen byleg japoontonliji ygelxedege baigabdi, tiigebes, daisad ulam dytelee. Japoonton bolbol bidende tuxalaxaa jaaraza jahahan bojeecyydliji artillieer buudaza haatuulaa.

Bi bolbol oboroonohoo dob-

tolgodo oroxo geze šiidehen baib. Intensivneer buudaxa prikaaz pyllimlooduudta ygeed, biden garyzyrei baldaan da orobobdi. Japoonton baldaan xengyi, terjelsoo. Xedexen arbaad soveed pograničniguudhaa alfa 400 japoonsko soldaaduud oficeertejee terjelšehen baina.

Tere hyni baldaan byri xysetelgeer yrgelzelee. Minili ybsyyngar xojor sarxataa. Bojeec Taratorinda sarxaa ujuulaad, bi komaandovalhaa le jabaab. Tere hynindee japoonsko soldaaduudal atakaanuudliji duuhan gedergen soxloobdi. Bide gansal xolo hoo buudadag baigaa biše, tulaza buudadag baigaabdi. Japoonton zerlig muuxal gaar šuujaad, gedergee tonil-dog baigaa. Sarxatahan pograničniguud baldaanal poolihoo ošoxoo xysedeggyi, ba daisanaa buudaldazal baigaa. Ene xadaa, gansal Staalinška xatuuzalai xynyidde xeze sadaxa gerolizm geze.

Tiigheer yder bolxodo, japoonton dixin artillieer buudaa. Minil oirlin nyxer, bojevoi leitenant kommunist Tereeskin jixeer sarxatašaba. Udaaggyi, daisanal pyyli girim hete garšo, xedixen minnuta bolood, tarxilim sarxatuulaa hen. Nege hyni soo taba dixin sarxataza, granaad ba homonol butardahanda dairag-daza hularšoob. Gebes, bi-kommunist, minil exe oronol tylee, minil inag soveed aradal tylee baildaanal bolzo balrada, bidenliji haatuulxa tiime xysen baigaagyi! Jaba za sadaxa sadaltai, zyrxeneegee soxizo baigaa sagta, manai aradal daisanliji ygel xexeregeti.

Bi, geroinuud—bojeecyydtee hyxlrebob:

—Nyxedyd, jaagaš xadaa,

japoontonliji ynderdxe teeše by tabija!

—Zaa!—geze, exe orondoo preedanne bojeecyyd—patriooduud xariuusahan baina.

Baldaan yrgelzele baiba. Manai bojeecyydei gerolizm jamarš jyymente suxarinagyi. Pyllimlooduud Zyyjev bolbol xojor dixin sarxatahanš haa, sydeš šanga zuuza, sarxlingaa ybešenliji dabaza, daisadaa buudazal baigaa. Xazuudans, snalper Jegoorov bolbol vintooovkoo šine šinehen homonudaar homološo huugaad, mergeer buudana. Soloto pyllimlooduud Jarmolaajev, Citbin, Peškoov, Zilenkoov gegged tusgaar tesemgelgeer exe oronoo kamagaalaa.

Tere hyni, eridzorimgol pograničniguud—Taratorin, kom-somolec Sloboniuuk gešed geroin yxeleer yxehen baina.

Bidende tuxalamza jiree. Šine jirehen bojeecyyd bolbol daisadtaja temeseze orobo. Elyyr pograničniguud dailadazal baiba. Sarxatagad baldaanal gazarhaa xazuu teeše mylxin ošozo, sarxanuudaa ujuulna. Sarxataza sag zuura baldaanhua taharhandaa biden jirel gemšeldedeg baigaabdi, gebes, eehedingege mergen homoor, granaaduudaa, xursa zadaar yseen biše daisadliji ygel xende, ural-tal baigaabdi.

Mynee biden gospitalydo bainabdi. Šarmanal edegeze baina. Bide eehedingege zastaavannuudta busaxa sag xolo biše, tendemnai Exe orondoo xizaargyi inag bojeecyyd bolbol Exe oronogoo xiliiji nydenel sesegli mete kamagaalaa baina.

Pograničnig—leitenant—S. Xristoliyybov.

Daisanaa jaaza boombodoo hen biibdi

Buzagai japoonton bolbol aviašenne soveed terriitorliji bulimtarad baigaa japoonsko baterei bolbol manai seregyydei baihan gazariili byxli syydekede buudaa. Ene duuldaagyi, muuxal provokaxa tuxal medeeseel bidenel zyryx xydelgehen baina. Bider bolbol boombodoo gehen prikaaz jixete xylieze baigaabdi. Bideren byxan gansal hanaltai baigaabdi: daisanliji gansal yldexee biše, ygelxexe, negeš xilooduud yldexer bišeer boombodoo.

Bideren, soveed aradal liooduud, eerlingee erxim mašinanuudliji hain medenebdi. Hyxlilin vilit xyter xuu šal-ganaltai, jixe kalibrat bojevoi boombonuud bexilegdenxel. Pyllimlooduud belen, leentnyden xazuudans. Xynyid, bojevoi mexanizmuud—dainda ryse belen bolonxoi baiba. Bideren nildex tuxal prikaaz xylieze baigaabdi. Nildese erid deese garaad, Xasaan nuurai ba Zaoziorno ynderdxe xojorol baihan gazar teeše ošoxoo jixel xyseze baigaabdi.

Eseete, prikaaz abtaa. Japoontonol eerlingee buzagai haval jabuulgin tylee šu-haaraa xariuusaxaar, tedenel

uurxaiji boombodoo xeregeti baigaa. Liooduud byxan bolbol soveed gazar xadaa, xynel terriitorido duralagsadta mogilo balxaar, „otliqnoor“ le boombodoo ba buudaxa kilaatvajaa eehedingege nyxede ygene.

Tyrgendalita xynde samollooduud hubarildan, agaarta garba. Ošoxo gazaraa siglede le jababadi. Gorizont deere froontin liini xaragdaba. Dytešeg ošozo, byleglen tarabadi. Japoonton zenitne buugaar buudazal exilbe.

Manai xazuugaar jireze tereherehen, daisanal homonol abiaanuud motoornuudal abiaanda baragdana. Bideren xadaa protlivnigel zenitne baterei, teeše ošobobdi. Tederen baterei ynderdxiin boorido baiba. Buunudaal hyrexen xaragdana. Bi samolloodoo zalaza byxli pyllimlooduudaaaraa baterejin buudabab. Doošoo boombonuudšijl unana. Deese garaad, gederge xaraxadam: rezyltaaduudlin muu biše baigaa. Boombonuud protlivnigel buunuudliji butargana, homotoi xairsgauudliji tehergene. Butarhan baterei teeše japoonton gyildene Te-

denerliji pyllimloodoo homoor dixin xerebeeb.

Xazuudam busad bombordi-roovšlguud jabana. Manai aviaacilin xysete, bojevoi teexnik bolbol japoonsko okooponuudliji, pyllimloodoo uurxalnuudliji, artilleriškke batereinuudliji buta zada soxibo. Xysete boombonuud protlivnigel buunuudliji butasoxibo, pyllimlooduud xadaa, daisanal amidii xysliji ygelxehen baina. Byxli terriitorii utaagaar xuşagda-ba. Butasuxigdoon japoonsko artillieeri abiaagyi boloo.

Komaandovanilin daabari xadaa, ygtehen sag soone dyrgedehen baina. Samollooduud suglaraza, eerlingee aerodroomuud teeše busahan baina. Bideren bolbol inag aradaingaa daabariiji dyrgeebdi, ene aradal zol zargalai tylee soveed partirood byxan, eerlingee ami nahiji ygexeer belen gehen omog hanaltainuud nildexen, bainabdi.

Liooduud V. Gavrillov.

Aradzonoi Byxesojuzna bišelge

Moskvaada, bišelgin Byxesojuzna biyroodo, karandaašaar, samolloodoi silyeedydliji zuragdahan, Tyrkemeenske SSR-ei kaartiiji bidenerte xaruulhan baina.

Ene xadaa, bišelgešedel ekspeditsionnydei, samollood ba avtomatizirannuud deere jabaxa traassnuud xaruulagdahan baina. Byri yninhee xoišo, samollooduud bolbol bišelgin materialnuudliji: bišelgin listnyydiiji, kontroolno blaankanuudliji, agitacoonno literatuuranuudliji iše asarxa baina. Bišelgešed bolbol urdanš xooxon dylii baihan aad, mynee šinedxegden haizarhan Karabygaazska zalivai erjede xyreze, tende xynyidliji, klystyyrne poselooguudliji, hurguulnuudliji, klybyydiiji, bolnicanuudliji oloxo baina. Tederen xadaa, soveed Saaxarai tyryyšin indystrilaalna ceent myn bolxo—Karakymske seerne zavoodoi poseloogoi arad zonliji bišelgešee, Kara-Kyymeli elihen teeše ošoxo bainad.

Bišelgešedi dyrben zuun mianganai aarmiilin tyloegšed xadaa, Pamiirai, urdanš dadagdašagyi baihan otrooguudta, hajaxan le yseen zon-toi baihan Koolško xaxad aral deere, urdanš zerlig baihan aad, bolševiggydeer ezelegdehen, Yssyriilin oi talgada jabaza, tederen xadaa, zargaltai, sylsetei azabaldaliiji, klystyyrin bodoto halbaralgiiji, soveed gazar oronoi zol zargalta ezee—manai aguu jixe Exe oronoi patriooduudliji yzexe bainad.

Soveedei anxa tyryyšin bišelge xadaa, 1920 ondo V. I. Leninai zaabariaar yngergete dehen baigaa. Tixede, terriitorilin goritlošog xubins intriveentnyydeer ezelegdeed baihan yjede, grazdaanska dainai ysloovido yngergete dehen baigaa. Bišelgešed bolbol sagan bandiduudta ba bišelgin materialnuudans ygei xegdedeg hen. Soveed gyren xadaa, tede xyšer xynde zilnyyde, soveedei anxa tyryyšin ene bišelgiji dyrgexiin tulada, byxli xysee elsyilhen baina. Leninai xaxaltai, tere yjede myngen znaaguudliji beledexede šuxala xeregeti baihan saarhanai, zarim xubins bišelgin xeregete ygtehen baigaa.

1920 onoi, bišelge tuxal BCGK-ei tyryylege nyxer Kalininai gar tabilgatai, aradzonon xandahan xandalga soo, liigeze xelegdehen baigaa:

„Azaxiin baidaliiji zyboer emxidxelge bolbol amzaltata bišelgehe duldixada baina. Xensji haa, baixa gazariins xemzeegyi ba xede šineen material xeregeti bolxiins medeze abaagyi aad le, ger bariza exilxegyi baina. Xensji haa, jamar xemzyrytei ba jamar šanartai gazar jym geze medeegyi aad le, poolido tarilga xexelje garxagyi baina. Bišelgešji myn le ilme udxanal jym. Bišelge xadaa, haisa bodomzologdohon azaxiin plaanai ynderhen deere baiguulalta xexede tuxalxa baina.“

Anxa tyryyšin ba terenei hyyleer, 1926 ondo bolhon xojordoxi bišelgin materialnuud bolbol manai oronoi azabaldalaga ugaa jixe yryglii ezelen baina. Bata bexi soveedei ger xadaa, Exe oronogoo aldar soliin tylee, xani nyxede ba-

jar bolxo ba daisadta uidxar bolxiin tylee baiguulagdahan baina. Ene ger xadaa, dadagdašagyi krepesť boloo.

Soveed zasagai baigaa zilnyyde, Roossiin xuusan kaarta, ton jixeer xubilahan baina. 230 ton šine gooroduud, tomo tomo azyiledberilin ceentnyyde, xydelmerišenei xeden miangan haixan posloolkonuud bii bolzo urgaa. 1926 onoi bišelgin hyyleer, manaida jixe azyiledberilin jixe ceentnyyde—Magnitogorsk, Kargandaa, Staalinagorsk, Kirovsk, Komso-moolsko, Igarka g. m. bii bolhon baina.

1939 onoi bišelgede xabaa-dagšad xadaa, Lenin—Staalinai paartiin sesen mergen poliitikiin ilahanai gaixamšag faaktuudtal, alxaxa byrideš ušarxa bainad. Manai oron doter, eksplataacaluulxa baihan ušar olxogyi jyyb gexede, SSSR bolbol eksplataatornuudal angliiji ygel xehen, delxei deere xani gansaxan gyren myn bolno. Tederen xadaa, xydelmerigiyšydyiji xaraxagyi, jyyb gexede, aguu jixe Staalinška Konstituua bolbol soveed grazdaniin byxende azallaxa exiliji xangana.

Byryzaazna gyrennyd bahal tendee, aradzonoi bišelgiji jabuuldag. Teed le, ene bišelge xadaa, kapitaal ašag tuxada jabuulagdada baina. Ede bišelgenydyd sooxi medeenydyd xadaa, xamagail tyryyn, dainda beledexiin tulada, azalšadai nalogovoi darlaltiji jixedexiin tulada, xereglegedeg baina. Germanida, ziseelxede, gansaxan le „xanašji, negešji udaa xydelmerileegyingee tylee“ xeden millioon xydelmerigiy zaluušud hyridxegdedegyi baina. Xydelmerigiyšydyi giitilrovsk trydovoi laagernuudta baigsa zaluušudšji xadaa, xydelmeritel geze toologdoggyi.

Giitler xadaa, xuuli zasagiji buliaan abamsaaraa, bišelge ygergehen baina. Ene bišelgin gol asuudalnuudal negen gexede... seregei beledxeli xemzeen tuxal asuudal baihan jym. 1939 onoi Byxesojuzna bišelge xadaa, nauuqna šanga ynderhen deere yngergete deere ba johotoil objektiivne too medeenydydi ygehe baina.

Xensji medexeer, SSR Sojuuzai Sovnarxoom bolbol 1937 ondo yngergete dehen, arad zonoi bišelgin emxidxeliiji, xangaltagyi ba materialins defeektne geze tooohon baina. AABCY-in xytelberide šur-gahan, aradal daisad—trockibuxaarinska spioonuud ba predaatelnuud bolbol—1937 onoi bišelgiji tahaldulxin tulada sadaxa zergeere xoro xee. Tere bišelge xadaa, statis nauukiin elementaarna yndehliji buzagai xazagairuulxa, myn tere šelen pravitelstvar batalag-dahan instrykciiji xazagairuulxa zergeer yngergete dehen baina. Aradal daisad xadaa, bišelgin personaalda xoro to zaabari ygehen, ba aradzonoi tooji xubilgahan baigaa. Tiimehee SSSR-ei SNKbolbol aradzonoi Byxesojuzna bišelgiji 1939 onoi janvaars-daxin šineer yngergete geze togtoomoo abhan baina.

Mynee xadaa, 1939 onoi bišelgede xabaadalsaxa bišelgešed, kontroluud, instryktor-nnydei aarmi kompleektologdoo xileed baina. Tederen xadaa, manai Exe oronoi ton pre-

danne xybyyd, azalša intelli-geenciin tyloegšed, bagšanar, stydeentnyyde, dunda hurguulnuudal staarša klaassuudal huragšad, hunguuliin kampai-niitiin aktivistnuudal dundahaa šileze abtaxa baina.

Bišelgede xabaadalsaga—xyndetei, honirxoltoi xydelmeri. Tere xadaa, soveed intelligenciin xeden zuugaad miangan tyloegšed — pisaatelnuud, istooriguud, ekonomistnyydydi elsyilxe baina. Tederen xadaa, endehee eehediin-gee šinzelede, gaixamšag homin materialnuudliji oloxo baina. Bišelgešee bolbol šine azabaldalai faaktuudal johotoil ynete roossipitei ušarxa baina.

Bišelge xadaa, gooroduudta doloon xonogiji, xydeš niuta-guudta arban xonogiji ezexee baina. Xensji medexeer, 1937 onoi bišelge gansaxan yder soo yngergete dehen baigaa. Xoroto zaabariin johoor, bišelge bolzo baihan yderte, gertee xonoogyi byxli graazdanuud, bišelgin xuudahan deerehee xahagdahan baigaa. Mynee, bišelgešee xadaa, bišelgedex xynel gerte zaabol gurba udaa jabaxa baina. Tere xadaa, bišelgin urdateexen jireze, graazdanuud-ta uridšalan hanuulxa. Tere bolbol bišelge xehenegegy byyleer, bišelheenegegy zyb buruulj šagaxiin tulada, kontrolloortoi xamta, dixin jirexe baina.

Manai gyren xadaa, ugaa jixe sloozno teexnikiji bišelgin xeregelde xabaa duulxan.

Bišelgin xuudahanuud ba bišelgin busad dokymeentnyydydi xeblexede, 100 garan vagoon saarhan xeregeti bolxo baina.

Bišelgin dokymeentnyydyd bolbol Soveed Sojuuzai araduudal 44 xelen deere xeblegdexe. Kontrolno blaanka, spraavka ba biše materialnuud, xeden millioon tirazaar xeblegdexe.

Bišelgin byxli materialnuud bolbol bišelgin oblatnoi biyroonuudta uridšalan byridxeg-deed, udaa teens, bišelgin xeregelde specialna xegdehen mašina—sčootno staaan- nuudta, Moskva, Leeningrad, ba Xaarkovta elgeegdexee baina. Ede sčootno faabriguudta, 3000 šaxuu xydelmerilegšed azallaxa. Ede faabriguudta perforatornuud, sčootno—sortiroobno, dyn xamta tooji gargadag ba vicesleeni xedeg mašinanuud toxdogdohon, ede mašinanuud bolbol bišelgin materialnuudliji todor-xilxodo šuxala xeregeti bolxo, xeden arbaad miangan statisti-guudal azaliiji holino. Tusagaar kontrolno mašinanuud bolbol mexanizirovanno byridxelei totliiji šalgaxa. Nege sčoot-no sortiroovčono mašina bolbol yder soo, 100 miangan kaarto-kliji sortirovalza sadaxa.

1939 onoi bišelge xadaa, manai oron soo, socializmiin ila-han ysloovi soo yngergete deere tyryyšin bišelge jym. Ene bišelge bolbol Socializmiiji be-xizyylxin tulada, ulam saasadaa temesexedemnai ton šuxala bajalig toonuudliji bidenerte ygene.

Jevg. Maar.

Agarai poojezdnuud

Sentiaabriin 5-nai yder, Koozarevoi nermzete, SSSR ei Centraalna aeroklybyei aerod-room deerehe, agarai xojor poojezdnuud Dneepetrovsko teeše niidehen baina. Ene xojor bolbol 6 samollooduudliji byksirte abanxainuud. Samollooduudliji oordento Rastorgyyjev ba liooduud Zaxarov zolodono.

Ene ekspeditsiide soveed planerizmiin maasternuud Il'čenko, Kartašov, Kimels-maan, Sovcov, liooduud-pla-neriist Assinski ba planeriis-tska Oolga Klepikova xabaadalsaa. Ene ekspeditsiide xadaa, xeden eksperimentaalna niidelgenydydi xexe zorilgo-toi.

Niina Slaavnikovaagai šine amzalta

Ordzonikidziin nermzete zavoodoi sverloovšica baihan, mynee L. M. Kaganovičiin nermzete promakadeemiin stydeent, staxaanovka Niina Slaavnikova gegse staxaanovska rydeleenei gurbadaxi zilei ba komsoomoloi 20 zilei oiji azala biteeslin šine amzaltaar ugtaxa zorilgo tabiza, eerlingee zavood deere jireze, aav-gustin 28 ba 30 yderyydte aasai biteeslin talaar rekoor-doo pokazaatels xaruulhan baina. Slaavnikova xadaa, ty-

ryšilingee yderte sverliilne nege stanogto xydelze, 200 proc., xojordoxi yderte 250 proc. azalaigaa noormiiji dyrg-eze, tus zavoodto yzegdegyi ynder, rekoordno pokazaatels xaruulhan baina. Nyxer Slaav-nikova xadaa, „Praavdin“ korrespondeentede lizege xele-ne: „Stanogoi hain zahabari-tal baigaahans, ysee ynder pokazaatels xaruulxa baigaab“

„Liooduud kolxozdo jirebe“ gehen, Činotejeevi zurag.

Partiina azabaidal

Narkomzeemei partorganizaaciin xydelmeri tuxai

BMASSR-ei Narkomzeemei partiina (sekretariin Pavleenko) ba komsomoolsko organizaacanuud bolbol ton xangaltagygeer xydelmerilene.

Ene organizaacada partiina hursalsalai kryzooguudans 1938 on soo xydelmeri jabuulaagyl saruu байна. Apparaadaigaa xydelmerilegseidel dunda poliit—maassaova xydelmeri ba erxim xynnydijli paartiin ba komsomooloi zergede oruulxa tuxai xydelmeri jabuulagdanagi. Partiina suglaagaa plaana johooy yngerdegdege bolbosji, suglaandaa xelsehen zyl-nyyidiin saarhan deere yledeg байна.

Ene partiina organizaacada 1930 onhoо xolšo staaзатай 19

kandidaaduud bil. Ede kandi- daaduudijli gleende oruulxin tulada, beledxelei xydelmeri ton hulaar jabuulagdana.

Komsomooloi komiteedei xydelmerilijli xaraza yzebel, oroidoo martagdanxai ucaastog bolno. Komsomoolsko suglaan yvinei болоогий. Komsomooloi XX-zilei oido beledxele tuxai, suglaan deere mynee xyrter xelseegyl deerehee, komso- moolsooуdiins ene oido beleg beledxeegylhee gadana, jamarš ujalga abaadyi bainad.

Ilme baldaltai partiina ba komsomoolsko organizaacada, paartiin gorkoomoi ba raikoomoi zyglhee anxaral tabixans xuxala.

N. Badmacereenova.

Kaadranuudijli beledxexe

„Kadra bygedijli siidzene“ geese nyxer Staalina xelehen zaabarlijli manai partiina, so- veed, azaxlin, kылстырне organizaacanuud болбол бодото deerens bejelylyne. Manai oron болбол эл byxende xeden ar- baad mlangan kaadranuudijli hurgasa, teexnikе ба болсе- vilizmijli судалуулна. Kaadra- nuudijli beledxexede, gansa- xan teexnikede hurgalgaar xlaaxaraxa бие, myn tedende болсөвилзмий судалуулха ujalgатайбди.

Gebes, Narkomzeemei kaad- ravo otdeel xadaa, ene zoril- gijli ton xangaltagygeer dyr- gelte болгоно гехеде, алдуу болхоор бие байна.

Narkomzeemei kaadrovo ot- deede, 1938 on soo 5 naaali- niguud helgedehen байна. Ene otdeede 9 xyn xydelme- rilxe johotoi aad, mynee na- caalinig nyx. Dugaarov ba agronoom-metodist nyxer Lit- vinylyy gegsed, xejorxon xyn xydelmerilene. Edener xadaa, apparaadampai ykomplekto- vaalagdaagyl gehen „saltagaan“ durсаад le, respyyblike do- tori hurguulinuudaa hanalaa tabinagyl. Byxil aimaguudai agroteхилеске ба зоотехни- геске kaadranuudijli beledxe- xe, ilxilin hurguuli (direkto- rlin Polmono) болбол ene onoi sentiaabriin 15-ai yder- hee zanaatijaa exilexejee bai- gaad, negeз bagсagyl байна.

Ene hurguulida 200 xyn hursalsaxa johotoi aad, mlin 50 xyn hursalsadag. Teed, ma- nai xydee-azalaa kaadranuud- ai dutuuns xendex eli беze.

Baha, Tataurovсka mexani- zaatorska hurguuli (direkto- rlin Tabitunjev) болбол manai respyyblike dotori soofernuud

ba traaktorna бригадин бри- гадирнуудийли beledxexede байна. Ene hurguulida 300 гаран xynnyd hursalsadag. Ene hur- guulida traaktorna бригадин 100 бригадирнууд hursalsaxa байхангаа, mlin 20 xynnyd hursalsaxa байна. Myn hurgag- sadans dutuu.

Ede olon kyrsaantnuud- ai dunda partiina-maassovo xydelmeri xan- galtatai биеер jabuulagdana. Yngerxede, ede hurguulinuud- ta politiceske predmeeder zaaxa bagsanar oldodoggyi usaranuud yse en бие yzedegdege байха jym. Ziseen, Tataurovсka hurguulida pom- poliid xeregetel байгаа. Ene pompolidijli, Obkoomoi xydee- azalai otdeel ba Narkomzeem eligeexe johotoi baigaa, xarin ene hurguulida pompolidoor eligeexlin tulada томлогдохон xynnydijli, MTS-уудта garga- зархилан байна.

Gadana, Xiaaglin xydee- azalai teexnikymde 70 xynel orondo 34 medyylye orohon ba Selengiin zooveternaarna teexnikymde mlin 13 medyyly- genyyd orozo, ede teexniky- myyde stydenenyydijli abal- ga ton xangaltagygeer jabaza байна. Бие бие kolxoozno hur- guulinuud tuxai биехе болоо хаа, dutuu dundanuydiins jixe le olon байха jym.

Xydee-azalai kaadranuudijli beledxexede, politiceske pred- meed zaaxa bagsanargyl ba hurguulinuudijli hurgagsadaar xangaxa jabadaliijli Narkom- zeemei kaadrovo otdeelei too- xogvidens, Obkoomoi xydee- azalai otdeel jyy xaraza байна geeseб?

B.C.

ZURAG DEERE: Yrooguudai hyyleer, gertee бу- салга. (A. Cernoovoi foto)

HURALSALAI FROONTHOO

Buriaad - Mongoloi pedinstityydei zaoocno seektoei xydelmeri tuxai

Pedinstityydei zaoocno seek- tor болбол hurgagsanaral ба busa gegeerelei xydelmerileg- se, pedagogiceske xydelmeri- hee tahaldagyl, pedinstityyde- te ba bagsanaral instityyde huxxa jabadaliijins bejelyyl- deg байна.

1938 onoi aavgustlin negen xyrter, tyr zuura xydelmeride tabigdan ba gyised pedago- giceske mergeselgylyyde el kvalifikaacijli deeselylyxe geze, pravilatelstvin togtoohon болзор yngerbe. Ba g s a n a r a l jixenxins eehedingee kvalifikaacijli deeselylyxe xydelmeride xabaa- duulagdaagyl, zarimans hurag- sadai toodo orohon baibajli, hursalsalaigaa pnaaliijli dyrge- deggi байна. Zaoocniguud- bagsanaral ton baganxi xubins hursalsalaigaa plaanijli amzal- tataigaa gyisedxehen ba 1938 ondo hurguulaa dyrgehen байна.

266 xynhee 81-lins zunai salgaltin laboratorno seessi- de jirebe, 14-lins xyndetei sal- tagaanaar jireegyl, 65-lins xoj- xor seesside jireegyl ba hural- salaigaa plaanijli gyisedxede- gyl deerehee, hurguulhaa gar- guulhan, ylegse 98-lins salta- gaanaigaa elirxelgedter hurguuldaa orxigдохон байна.

Bagsanaral instityydei jes- testvoznaniin fakylteedhee 10 xyn dyrgege garba.

RSFSR-ei SNK-ei derge- dexli, Deede Hurguulinuudal Ypravleeni болбол manai insti- tityyde zaoocniguudijli шeнeр 210 xynlijli abxa gehen байна.

Trevoozno signal

1937 ба 38 onoi hursalsalai zilde, Ulaan-Ydin PVZ-oi №66 hurguulijn 4 dexi klaass dyr- geze garhan 32 kazaax xygyed, mynee tus hurguulida 5-daxi klaassai neegdeegyl байханai gemeer, hursalsanagyl.

Ene hurguulida 5 daxi klaass neexe ysloovi byrin bil. Hurgagsadaar ba ycebnigy-

Manai zaoocno seektor болбол eerlingee instryyktornydeer damzuulan, gyised deede er- demgyi ba zaoocnoor huxxa xyselentei байхан, respyyblike sooxi bagsanartai, sine abalgiin zuram tuxai niuraaraa бeсeе- de jabuulhan, suglaa xehen ba xeden удаа radiooor ба xeblel g a z e e d y d t e tollon sonoxohon байна. Gebes- ji, abalgiin tuxai jabuulga ton muugaar yngerhen байна. Ene zilde mlin 44 xynlijli abaa- ligeed байгаа, 1938-39 onoi hursalsalai zilde, xysed бие дунда ба дунда hurguulinuud- ta attestacioonno komisslin togtoolor, xydelmeride tyr zuura orxigдохон 5-10 klaas- suudai byxil hurgagsadiijli zaoocno hursalsala xabaaduul- xa gehen, Narkomproosoi zaa- bari dyrgegedenegyl.

Mynee boltor bagsanaral jixenxi xubins zaoocno hursalsal- haa gaduur байхан ба tedenei zaoocno hursalsala xabaada- xaa xysedeggyi байхан jabadal болбол gansal BMASSR-ei Nar- komproosoi ба aimaguudal ge- geerelei tahagijli erxilegselei xariuusalgagygeer xandahan- хаа болбо.

BMASSR-ei Narkomproosoi ба aimaguudal gegeerelei ta- hagijli erxilegselei zyglhee, bagsanaral kvalifikaacijli dees- elylyxe xeregete бодото туha- lamza зyyылдеггй ба sag yrgelalin kontroolgyi, xydel- meriin saldagaggyi, disclp- linegyi jabadaltai temesede- gyi байна.

B.M. Pedinstityydei Z.S. — SHIKLEN

deer xysed xangagdamal бол- bosji, tus hurguulijn direk- tor nyx. Sybyin gegse „5 daxi klaass neexe гехеде, hurgag- sadai xylehe tylyxe myngen зeрi ygei“ geed, tede xygye- diijli hurguulida oruulaagyl, oruulxin tuxai hanalaaс tabi- nagyl.

OMAAPOV.

Kolxoozuudai poolinuud deere

157 ceentner tariiaji natuuroplaatadaa тушааба

Selenge. Selendyymin so- monoi, Staalina neremzete kolxooz болбол MTS-iin graa- figai johooy, sentiaabriin 5 xyrter 150 ceent. ovioos na- tyurplaatada тушааба байхан aad, 157,5 ceentner sentiaab- riin 5-da тушааба.

Jamar usarhaa ene kolxooz time amzaltataigaa xydel- merilneb гехеде, kolxooz- niguudagaa azalai discepline hainaar emxidxeze шadaa. Mynee, natuurplata zeelge deere 6 moritoi 2 xyn ba nege avtomasiina xydelme- rilze байна.

Natuurplata тушаalgijli tahaдуулангы tyrgeer dyr- gexiin tula, tariiaa себерле- гeдe tusagaar zvenoo 7 ereg-

tei kolxoozniguudaar emxid- xegdehen ба ene zvenoo- ns 2 veejelke ба triijerte байна.

Ene zvenoodoo (zveno- vood N. Jeraanski) xydel- merileze baigaa kolxooznig- guud: Jeraanskaja Aanna, Kna- zoova Jek. ба Jeraanskaja Jeb. gegsed yderei 10-12 ceentner tariiaa себерлеze, noormoo 110-120 proc. dyr- gened.

ligeze azalaa hainaar emxid- xehenei ашаar, ene kolxooz (tyryylegsen L. Xoroosijn) болбол natuurplataa тушаахa зaйгeеe plaanijli 37,5 proc. dyrgebe.

R.B.-biin

Socialiis tuhalamza zyyylbe

Ulaan-Ydin PVZ oi 150 tuxai xydelmerileg—staxaa- novcuud болбол Selengiin aimagai, Teelmamei nerem- zete kolxoozoi tariiaa xur- iaalgiin xydelmeride socia- liis tuhalamza зyyылxin ту- la, sentiaabriin 5-nai yдeшe 6 avtomasiinaar oшoнon бай- gaа. Sentiaabriin 6-nai yder- erte бodozo, kolxoozoin pooli deere bultadaa га- raad, зааткаар xadagданan tariiajins boolсohon байна. Nege yder xaxuu xydelme- rileze, nelieed olon gektaar tariiajins xuriaalsaa.

—Tus kolxoozoi tariia- nainь urгasa xadaa, ton hain- байна. Kolxoozuudai socia- liis pooliin bajalig urгasa ba kolxoozniguudai xyxyn- sengelig ба шanga шadaha бадaлaйijins xaraza, bajar de- ree bajar nemeegeebdi. Tere- der urгasatai tariian, tyree- niijli xuriaaxa xeden арбаагaа sloozno машиnanуud xadaa- gansal manai aguu хаixанar onondo elбeг, olon байна —geze, oшozo jireгsed tem- degelne.

BXAV-de xabaadaxa xyndete erxiin tyloe

(Manai speckoorhoо)

Ene zilei urгasa xadaa, bogo- nixon болзото, erximeer xuriaa- za abxijli, byxil eregete ба eme- tei kolxoozniguudijli ujalgalna. Ilmede, Selengiin aimagai Zар- galantiin somonoi, Kyibesevei neremzete kolxoozoi kolxooznig- uud socialis sotevnovaanijli yrgeneer delgeryylyze, xydelme- riledex xuriaalgiin xariuusalgata ucaastoguudta zybeer xubaa- rilan tabiza, tariiaa xuriaalgadaa orohon iym. Tus kolxooz xa- daa, tariiaa xuriaalgiin plaanijli 72 procent dyrgee.

Tariaa xuriaalgiin gol tyleg xydelmerinyydei jabuulagdaa байхад, kolxoozniguud xadaa, xydelmeridee jixe aktivaar xandaza, sine iniciativuudijli gargan, azalai ynder pokaza- telnuudijli туилаа jabana. Zi- seen, ujalгasad nyxed: Oci- rova B. Cerenova B. Baatorova D. Ocirov C. Erdeneeva D. gegsed xydelmerilegее noor- miijli (40 buxal uяaзa tabixa) 200-225% xyrter dyrgened. Ujal- gasa nyxer Ocirova B. xadaa 300 bootlijli nege yder uяan

байна. Maшинист nyx. Cerenaa- pov болбол 5 gektaar yder by- olгi xadaxiin orondo, 6 gektaar xyrter xodo xadaxa байна.

Ene туилаан амзалануудад ба- саахaнxi xydelmerinyydeе ба- рхизэyлeн, socialis sotevnova- om нийji kolxoozniguudai дундaйи yсөө yrgeneer delgeryylyze, та- oop- rияa xuriaalгijli, tariiaa сохилг- om ji, natuuroplataa тyлeгijli oшim- riin yдepнyyдe erximeer dyрyл- geze, Teelmamei neremzete kolxoozoi баталхан sotevno- m vaanidaa тyрyу гархийн тyлeе- loм meceхeбди—geze kolxooznig- on дань urдаа зorигo табил- dag байна. Myn, eneeиeи xan- 3oz- ta, 1939 onoi aavgustlin 1-дooд neegdexе Byxesojuuэna xydel- meri аxaxiin vлaстaдe xabaadaa- ба- xar kandidaada батaлaгданaгe xyndete erxeeje алдaxгын tyлo- лeө, byxil arгабайдалнуудийн тeсe- reглeн, азaxiin кампaннaнyудaдeдi ji erximeer yнгeгexeбди, бaн- гeмeceхeбди, geze бeje бeлeн kolxoozniguudань uяaлгaлoм dag байна.

R. B.-jev.

Byxesojuuzna xydee azaxiin viistavkede edirsydyijli ba tedenei eksponaaduydijli erximeer beledxexe

Byxesojuuzna xydee azaxiin vii- stavkine neegdexе болзorns 1939 onoi aavgustlin 1-де болгодог- honinь medegdene. Manai oron dotor mlangaad edir natura- listnuud, xydee azaxiin oшed- niguud, залуу малдaxи гeefyyд ба xydee azaxiin модoлист- nuud—залуу teexnigyд, xy- dee azaxiin maшина зeбсeгyy- dei изобpетaтeлнyуд ба констpyктopныд гeгe зep- гилн ба olon тоoto pioneer- ныд, hurguulinxid бил, edenei xehen byтeшен xydel- merinyд Byxesojuuzna xydee azaxiin vлaстaкe deere xapуу- лaгдaxa johotoi байна.

Edir naturalistnuudai by- teehen erxim зepгилн xydel- merinyд, byxil halбаринyу- даар, зоонаална pavлsoонyу- даар ба Byxesojuuzna xydee azaxiin vлaстaкeиn edir natura- listnuudai стaнaнaнyудта xapуу- лaгдaxa байна.

BXAV-de edirsydyijli ба tedenei експонадуудийли шил- гийл гaнсaл газapтaриaлaнгай oгaнaнyуд xexe johotoi бие, xarin respyyblikeaнсka ба aл- mag—paioонyудaй byxil pa- rтилина, soveed, komsomoolsko, kылстырне organizaacanuud

xexe johotoi.

1937 ondo, komsomooloi aл- koomуud ба aimagai геeгeрeлe- lei таhагууд, myн тeрeшeн komsomooloi обkoom ба nar- komproos xadaa, BXAV deere xapуулxin тyлeө edir natura- listnuudijli ба tedenei експo- naaduudijli шилгe гeгe мeтeиn xydelmerinyдijli emxidxeegyl ба xygygede xydee azaxiin teexniceske стaнaнaнyудта, edir naturalistnuudta туhалаагyl байгаа. Eneen deerehee болзо, 1937 on dotor, pioneрныдijli ба hurguulinxidijli BXAV-de xabaaduulxin тyлeө beledxe- lei xydelmeri ton мууса jabуу- лaгдaxa, respyyblike dotor ne- gesji edirsyдd шилгeдeзe oldoo- gyi байхан байна. Narkomp- roosoi xysed бие дунда ба дунда hurguulinuudai yпpав- лeнтин naaалнig nyx. Olзoo- jev ligee xeledег hen: „nar- komproos xadaa, olonсog геe- геeрeлeи таhагуудтaй тeлeфoо- нoор xeeрeлdehen байгаа, тeдe, геeгeрeлeи таhагууд xariуcа- xadaa,—bidende тиймeнyyд edirsyдd ygei гeдeг hen“.

Tiin Narkomproos xadaa, my- nee jamar зepгeer tus xydel- merijli jabуулxa байнab гeгe- de, myн 1937 ondo jabуулдaг xydelmeriin „metodijli“— тeлeфoнoор, тeлeгpaфaар xee- рeлdeгeг гyримтaй зaндaa бaй- на.

„Byxil aimaguudai геeгeрe- lei таhагa, 3 yдepel болзор soo BXAV-de xabaadalsуул- гaдaxaар oldohon edirsyдd нeрe ба obогijli Narkomproo- to medeесeгtлi“ гeгeн тeлe- гpaфa мeдeесeлeе бие, edir- syдijli ба tedenei експoнa- дуудийли шилгeлн тuxal nar- komproosoor xegdehen xydel- meri jyre байзaгyl.

Ene faakt jyy xapуулнab гeгeдe, narkomproosoi, komso- mooloi обkoomoi ба aimag- paioонyудaй геeгeрeлeи таhа- гyдaй зyгheе, hurgagsanaral, pioneрныдeи ба komsomool- cko organizaacanuudai дун- да, BXAV-de beledxelei xydel- merijli aktиbнaар jabуулxin тулада xangaltatai xydelmeri xeeгyгijli xapуулна.

Xydee нyтaгyудта hurgag- sanar xadaa, kылстырне xysen гeсeе, тeдe edeнijli kolxoozuu- даар, kolxoozniguudal дунда, vлaстaкeиn yсloovтijli, vлaстaкe тuxal инстpyкцijli, BXAV-de xabaaduulagдaxa експoнa-

дуудaй oфopмлeнтин тuxal oл- гуулaмзин xydelmeri jabуу- лxijins emxidxeegyl, myн edir- syдijli ба tedenei експoнa- дуудийли beledxele beledxelei xydelmeride e l s y l z e сaдaагyl байна.

Vлaстaкeдe beledxelei xy- delmeri jabуулxa тaлaар, erxim зйгeе xapуулhan hurgagsanaral yчoодijli, aimagai геeгeрeлeи таhаг тодорхгоор абаад, тeдeнijli BKAV-de xabaadalsуу- лxin тuxal respyyblikeaнсka vлaстaкeмoдo батaлулxin ту- лaдa yгeгe johotoi.

Xygygede oblastnoi teexnices- ke стaнaнa болбол narkomp- roosoi ба komsomooloi обkoomoi xazuudans байбajli, nar- komproosoi ба komsomooloi обkoomoi xydelmerileгсeд xadaa, ene стaнaдaа oшozo, xy- delmerijins negetesji xapa- gyi, xynnydeerehь тaнлaсaгyl aad, narkomproosoi hurguuli- nuudai yпpавлeнтин naaал- нig nyx. Olзoojev гeгeе ene стaнaдaа jamar negen сaдa- баритaл edir naturalistnuudai ygei deerehee, hanalaa табia- gyi байхан гeгe зepгeтeлгeer xeledег.

Ene стaнaдaнaн тиймe сaдa- баритaл naturalistnuud yгeи gy? Гeгeдe, тиймe бие, tus стaнaдaа сaдaбаритaл edir naturalistnuud olon бил. Zi-

seelxede: 16 nahatai N. Mali- koov gegse №1 hurguulijn 9- dii klaassai huragса, eerlingee констpyкceер парoxoдoи pa- dioo yпpавлaяeшeиn мoдeлb бытeeze байна, tus мoдeлeиn- ton sloozno телемexанигeскe appapaaduudai: kreisepel, таaн- кин ба самоллоодoi г.м. Myn №2 hurguulijn 5-xi klaassai huragсad M. Oskoolov—13 nahatai ба V. Paalkin myн 13 nahatai, ede xadaa, шааркovo podslivnigtai, xojor huurital, kolisooгoor jabуулдaг yнeтeи пeрeдaацaтaй ба rылevoi yпpав- лeнi urдаa пeдaлbтaй avтo- мoбилb бытeeze байна. Tus avтoмoбилbиn гaзaа тeexин „M-1“ avтoмoбилbтaй адлi.

№6 hurguulijn 4-dxi klaas- sai huragса G. Cimilov gegse „SP-2“ гeгe гyрбан huurital passazirska самоллоодoi нил- дeгeдe мoдeлb бытeeze байна.

BMASSR-ei Sovnarkoomoi dergedexi iskysystvin xere- gydei komitee (Arxincejev), araduudai твooрceствин ger

(direktorens Jermakoov) бол- бол araduudai твooрceствин ба eлбeд сaдaбаритaй xyn- diijli BXAV-de xabaadalsуу- лxin, tedenei експoнaaduudijli beledxexe зorигoтoгooр мaг paioонyудта xygygede oлмпиaдa emxidxeheh ба тa- reenei hyyleer, xygygede пaблuкaнсka xyдooзeствeннa oлмпиaдa yнгeгeгeн болбо- ji, hyylei hyйide болxoo BXAV-de xabaadalsara negeз xynijli elirylyze olongyгeгeи opxioрxihon байна.

Burlaad-Mongol dotorx kol- xoozuudta kылстырне, xyдoo- zestvlin тuxaлдa ба шanga сaдa- тaй азaбaлдaл тuxaлдa BXAV- deere xapуулxaар jixexen xydel- meri бил, тeдe eneeиijli eliry- лeн гaгaxa ба myн edirsyдeи kandidaaduudijli бил бол- goxo гeгe мeтeиn тoн jixe xy- delmerinyд Narkomproosoi komsomooloi обkoomoi ба kылcтbтвин xereгyydei komitee- di urда байна.

Je. Xepxeejev

Xariuusalgata редактор R. BIMBAAJEV.

BMASSR-ei Narkommestproomoi Ulaan- Ydin TIPOGPAFI болбол NABOORNO ба PE- ЧAATNA ceexenyyde YCENIIGYDIJI abxan. DIRECKE.